

1940 06 14 SSRS ultimatumas Lietuvai

Pasikeitus paskutiniu metu nuomonėmis Maskvoje Tarybų Sąjungos Liaudies Komisarų Tarybos pirmininkui Molotovui, iš vienos pusės, ir Lietuvos ministrui pirmininkui Merkiui ir užsienio reikalų ministrui Urbšiui, iš antros pusės, Tarybų Sąjungos Vyriausybė laiko nustatytais sekančius faktus:

1. Paskutiniaisiais mėnesiais įvyko iš Lietuvos organų pusės keletas pagrobimų karių, priklausančių Tarybų Sąjungos kariuomenės daliniams, įkurdintiems Lietuvos teritorijoje pagal Tarybų Sąjungos-Lietuvos savitarpinės pagalbos sutartį, ir kankinimas tų asmenų su tikslu išgauti Tarybinės valstybės karines paslaptis. Be to, buvo nustatyta, kad karys Butajevas buvo ne tik pagrobtas, bet ir Lietuvos policijos užmuštas po to, kai Tarybų Sąjungos vyriausybė paprašė jį grąžinti. Dviem pagrobtams tarybiniam kariams, Pisarevui ir Šmavgonecui, pavyko pasprukti iš Lietuvos policijos rankų, kuri juos buvo pagrobusi ir kankino. Karys Štovas, kuris buvo Lietuvoje pagrobtas, lig šiol dar nebuvo rastas. Tokiais veiksmais, daromais Lietuvoje įkurdintu tarybinės kariuomenės dalinių karių atžvilgiu, Lietuvos valdžios organai nori padaryti neįmanomą Tarybų Sąjungos kariuomenės dalinių buvimą Lietuvoje. [...] Visi šie faktai rodo, kad Lietuvos Vyriausybė grubiai pažeidžia jos sudarytą su Tarybų Sąjunga savitarpinės pagalbos sutartį ir rengia užpuolimą tarybinių įgulų, įkurdintų Lietuvoje pagal tą sutartį.

2. Netrukus po savitarpio pagalbos sutarties tarp Lietuvos ir Tarybų Sąjungos sudarymo Lietuvos Vyriausybė sudarė karinę santarvę su Latvija ir Estija, tuo būdu paversdama trijų valstybių karine santarve tai, kas anksčiau buvo vadinama Baltijos santarve, kurioje anksčiau vien tik Latvija ir Estija buvo sujungtos karine santarve. Tarybų Sąjungos vyriausybė laiko, jog yra nustatyta, kad ta santarvė yra nukreipta prieš Tarybų Sąjungą. [...] Lietuvos vyriausybė šiurkščiu būdu sulaužė Tarybų Sąjungos-Lietuvos savitarpio pagalbos sutartį, kuria abiem šalims draudžiama „sudaryti bet kokią santarvės sutartį ar dalyvauti koalicijose, nukreiptose prieš vieną iš susitarusiųjų šalių“ (sutarties 6 str.). Visi tie Tarybų Sąjungos-Lietuvos sutarties laužymai ir Lietuvos Vyriausybės nedraugiški veiksmai Tarybų Sąjungos atžvilgiu įvyko, nepaisant išimtinai palankios ir aiškiai proletuviškos Tarybų Sąjungos politikos atžvilgiu Lietuvos, kuriai Tarybų Sąjunga, kaip yra žinoma, savo pačios iniciatyva perleido Vilniaus miestą ir sritį. Tarybų Sąjungos Vyriausybė mano, kad panaši padėtis ilgiau negali trukti. Tarybų Sąjungos Vyriausybė laiko būtinai reikalingu ir skubiu: 1) kad vidaus reikalų ministras Skučas ir Saugumo departamento viršininkas Povilaitis būtų atiduoti teismui kaip tiesiog kalti už provokacijos veiksmus prieš Tarybų Sąjungos įgulas Lietuvoje; 2) kad tučtuojau būtų Lietuvoje sudaryta vyriausybė, sugebanti ir norinti patikrinti Tarybų Sąjungos ir Lietuvos savitarpio pagalbos sutarties padorų vykdymą ir ryžtingai nuslopinti sutarties priešus; 3) kad tučtuojau būtų patikrintas laisvas įėjimas į Lietuvos teritoriją Tarybų Sąjungos kariuomenės dalinių, kurie bus įkurdinti svarbiausiuose Lietuvos centruose ir bus pakankamai gausūs, kad galėtų patikrinti galimumą įgyvendinti Tarybų Sąjungos ir Lietuvos savitarpio pagalbos sutartį ir užkirsti kelią provokacijos veiksams, nukreiptiems prieš Tarybų Sąjungos įgulas Lietuvoje. [...] Tarybų Sąjungos Vyriausybė Lietuvos Vyriausybės atsakymo laukia iki birželio mėn. 15 d. 10 valandos ryto. Lietuvos Vyriausybės atsakymo negavimas iki to laiko bus laikomas atsisakymu patenkinti Tarybų Sąjungos reikalavimus, kurie aukščiau paminėti.